

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Riigiprokuratuur
info@prokuratuur.ee

Teie 12.07.2024

Meie 18.07.2024 nr 2.3-8/24/1825-2

Vastus pöördumisele

Andmekaitse Inspeksioon sai Teie pöördumise, milles küsisite hinnangut seoses alaealise kannatanu seadusliku esindaja teavitamisega.

Süüteo menetluses reguleerib isikuandmete töötlemist IKS 4. peatükk ja KrMS. Alaealisel on piiratud teovõime ning lapse seaduslikuks esindajaks on hooldusõiguslik vanem (TsÜS § 8 lg 2, PKS § 120 lg 1). Kui KrMS reguleerib otseselt alaealise kahtlustatava või süüdistatava seadusliku esindaja teavitamise kohustust (§ 35²), siis kannatanu seadusliku esindaja teavitamist eraldi reguleeritud ei ole.

Lapse õigusi (sh KrMS § 38 lg-s 1 ja IKS § 24 lg-s 1 nimetatud õigusi) realiseerib üldjuhul lapse nimel tema seaduslik esindaja. Vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest sh otsustada lapsega seotud asju (PKS § 116 lg 2). Kui seaduslikule esindajale teavet ei edastata, ei ole tal võimalik lapse õigusi realiseerida.

Samas on uurimisasutusel seaduses sätestatud juhtudel õigus piirata teabe esitamist või keelduda teabe (sh isikuandmete töötlemise fakti) esitamisest mh juhul kui see võib kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi (IKS § 24 lg 2 p 2, KrMS § 15² lg 5 p 1).

Nii alaealise õigus eraelu puutumatusele (PS § 26) kui ka lapsevanema õigus kasvatada oma lapsi (PS § 27 lg 3) on mõlemad põhiseaduslikud õigused. Tuleb arvestada, et lapse võime ja vajadus iseseisvalt ja vastutusvõimeliselt tegutseda ajas suureneb (PKS § 116 lg 3) ehk mida vanem ja küpsem on laps, seda suurema kaaluga on tema arvamus. Lapse õiguste konventsioon (LÕK) art- s 12 samuti märgitakse, et hinnata tuleb alaealise kaalutlusvõimet.

LÕK art 3 lg 1 ja LasteKS § 5 p 3 kohaselt tuleb lapse õiguste ja heaolu tagamisel seada esikohale lapse huvid. Lapse parimate huvide esikohale seadmine on põhimõte, mida tuleb arvesse võtta kõigi muude lapse õiguste tõlgendamisel.

Seega tuleks uurimisasutusel iga olukord lahendada kaalutlusotsusena konkreetse juhtumi asjaoludest tulenevalt ja lapse parimatest huvidest lähtuvalt (LasteKS § 21). Kaalumiselt tuleks arvesse võtta ühelt poolt alaealise õigust eraelu puutumatusele ja teiselt poolt vanemate õigust oma last kasvatada. Alaealise põhiõiguste teostamise ulatus on seejuures seda suurem, mida vanemaks ta saab. Seega nõrgeneb vanema õigus lapse nimel tegutseda lapse kasvades pöördvõrdeliselt lapse enda põhiõigusealisusega. Põhiõigusealisus ei lange kokku tsiviilõigusliku teovõimega. Konkreetset vanust, millest alates laps ise muutub

põhiõigusealiseks, ei ole, põhiõigusealisus on iga põhiõiguse puhul erinev ja tuleb välja selgitada kaalumise teel.¹

Juhul kui kaalutluse tulemusel uurimisasutus peaks leidma, et konkreetsel juhul on alaealise õigus privaatsusele kaalukam kui seadusliku esindaja õigus saada teavet lapse kohta, siis tuleb menetlejal määrata kannatanule esindaja riigi õigusabi korras põhjusel, et kannatanu seadusliku esindaja huvid on vastuolus kannatanu huvidega (KrMS § 41 lg 3¹ p 1).

Pelgalt vanuse kriteeriumit arvesse võttes ei ole võimalik üldistatult öelda, kas Teie toodud näite puhul on andmekaitsereegleid rikutud olukorras, kus menetleja teavitab juhtunust lapse esindajat lapse tahte vastaselt. Igat juhtumit tuleb lahendada individuaalselt lähtudes konkreetse juhtumi asjaoludest.

Loodan, et minu selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Andres Kudrjavitsev
jurist
peadirektori volitusel

¹ Vt ka PS kommenteeritud veebiväljaande komm 31